

Van Trends verkennen naar Acties ondernemen

Aanleiding

De jeugdhulp in Limburg identificeerde via IROJ Limburg in december 2024 vijf verschillende trends in de jeugdhulp, die vragen voor een grondige herdenking van de bijdrage, organisatie en werking. In een collectieve denkoefening hielden we ontwikkelingen tegen het licht: de voorwaardelijkheid en verantwoordelijkheid in jeugdhulp, het samenwerken in netwerken, het dichtslibben van basisvoorzieningen, de digitalisering in de hulpverlening, en de globaliserende wereld en verarming van relaties.

In oktober 2025 diepten we de kennis hierrond verder uit op een colloquium. Hieraan namen 80 professionals uit de regio deel. We gingen aan de slag met inzichten aangereikt door prof. dr. J Albrecht, prof. dr. G. Van Hooteghem, dr. S. Oorlynck, dr. De Wachter en vanuit SAM vzw. Ook baseerden we ons op de ervaringskennis van de deelnemers. De op de dag aangereikte inzichten krijgen in onderstaande tekst een plaats.

Na het colloquium stelden de trekkers van de werkgroepen een verslag op. Deze verslaggeving legden ze vervolgens samen om te komen tot een rode draad over de workshops en plenaire lezing van het colloquium heen. Er werd tijdens 3 samenkomsten gewerkt naar het in kaart brengen van de voornaamste en gedeelde uitdagingen, tegenstellingen en daaruit voortvloeiende appèls. Zo werden 5 uitdagingen weerhouden:

- Integraal denken en handelen vanuit complexiteitsbewustzijn
- Relationeel verbinden als basis
- Meer ruimte voor ont-moeten
- Context scheppen voor verbonden, weerbare en kritische professionals
- Effectief organiseren in een complexe wereld

Rode draad uit de verkenning van de trends

De jeugdhulp opereert in een wereld waarvan de complexiteit exponentieel toeneemt. ‘Welzijn’ is een bijzonder complex thema geworden, dat verbonden is met een kluwen aan aspecten die het niveau van het gezin, laat staan het individu, ver overstijgen.

In onze geglobaliseerde samenleving is het individu leidend geworden. Een individu wordt daarbij gezien als een autonome actor die zelf verantwoordelijk is voor zijn succes en falen: de nadruk ligt op individuele verantwoordelijkheid. Hulpverlening is dan een correctie van het afwijkende, waarbij structurele oorzaken van problemen minder in beeld komen of benoemd worden. De dominantie van deze logica wordt bovendien dwingend. (iets) Moeten gaat voor op (elkaar) ont-moeten.

Structurele problemen worden systematisch en vaak onbewust geïndividualiseerd: gebeurtenissen die duidelijk in wonen, onderwijs, armoede en/of ruimtelijke ordening geworteld zijn, komen als “individueel probleem” bij de jeugdhulp terecht. Met deze individueel geworden uitdagingen gaat de jeugdhulp vervolgens aan de slag. Indien men hiervoor niet alert is, gaat men met de kindgebonden uitdagingen aan de slag en blijft men blind voor de structurele problemen die aan de basis liggen. Dit kan leiden tot gevoelens van onmacht en

onbeheersbaarheid, voor zowel de jeugdhulpverlener als je jongere en zijn context. Daarin schuilt een gevaar, want we weten: structurele problemen individueel proberen te beheersen, maakt ziek.

Vanuit individualisering ontstaat een doorgedreven drang naar categoriserende diagnostiek: als we kunnen benoemen welke “afwijkingen” we vaststellen bij een individu, kunnen we daar een gepaste “behandeling” aan koppelen. We willen zo precies mogelijk kunnen benoemen wat afwijkt bij een individu, om hem vervolgens te kunnen ‘behandelen’. Deze enge visie op diagnostiek leidt tot steeds verdere specialisatie van hulp, die daardoor meer en meer opgedeeld geraakt in afzonderlijke domeinen.

De verkokering neemt toe, wat schuurt met de complexe realiteit waarin net behoefte is aan geïntegreerde zorg op maat. De mens in zijn context, holistisch benaderd, verdwijnt hierdoor naar de achtergrond. Hier ontstaat een paradox: vanuit de verschillende specialisaties is er vervolgens weer nood aan meer samenwerken. We creëren en voeden zo een nieuwe, bijkomende complexiteit.

Complexe welzijnsvragen begrijpen in hun context en hier gepast bij handelen, vraagt om een herwaardering van verschillende vormen van kennis: theoretische inzichten, praktijkgerichte methodieken, opgedane ervaringskennis en inzicht in systemen en instituties. Deze zijn bovendien gelijkwaardig nodig.

De grotere nadruk op het individu en specialisatie, heeft bovendien informele netwerken verzwakt. Daardoor moet professionele hulp steeds meer overnemen wat vroeger in informele gemeenschappen lag. Hier ontstaat een tweede paradox: meer en meer wordt beroep gedaan op hulpverleners, die zelf ook werken binnen die context van meer individuele verantwoordelijkheid. Daardoor wordt ook de hulpverlener zelf een ‘manager van risico’s’: hij wordt aangesproken op efficiëntie, resultaat en verantwoording. Relaties, tijd en complexiteit krijgen minder ruimte.

Zo versterken drie parallelle verschuivingen elkaar: structurele problemen worden individueel begrepen. Individuele vragen worden vervolgens diagnostisch en gespecialiseerd aangepakt. Tegelijk verschuift relationele verantwoordelijkheid verschuift van informele netwerken naar formele (professionele) systemen. Dit alles verhoogt de druk op individuele hulpverleners om resultaatgericht te werken. Het maakt ook de nood aan een meer sociale, kritisch-emancipatorische benadering des te groter.

Wetenschap, maar ook praktijk leert ons nochtans: in essentie is de mens een sociaal wezen. Een geïndividualiseerde, gecompartmenteerde benadering van kinderen en jongeren doet daar onrecht aan. Iedere persoon heeft vele, diverse en kwaliteitsvolle banden nodig met anderen die om hem geven. Werken aan welzijn van jongeren moet dan ook betekenen: werken aan verbindingen van de jongeren met anderen, zijn natuurlijke omgeving, met cultuur en samenleving en met zichzelf. Om tot die verbindingen te kunnen komen, is tijd en vertrouwen nodig, en moeten we integraal kunnen werken.

In de verkenning van de trends en inzichten keerden een aantal patronen telkens terug. Welzijn en gezondheid verschijnen steeds opnieuw als collectieve vraagstukken, terwijl antwoorden zich vaak vernauwen tot individuele diagnoses. Organisaties en systemen botsen daarbij op hun eigen logica wanneer geïntegreerde of complexe uitdagingen wendbaarheid, eenvoud en nabijheid vragen. Digitalisering leidt tot een extra virtueel milieu, een bijkomende realiteit, maar verschaft tegelijk veel spanning in de praktijk, aangezien ze begrenzing en doelgerichtheid

vereist. Ontmoeten verschuift van methodiek naar houding, met meer ruimte voor betekenisgeving, reflectie en professioneel oordeel. Tegelijk groeit de nood aan een herwaardering van kennis en professionaliteit, waarin theorie, praktijk en ervaring samen richting geven aan maatwerk en generalistisch werken.

Spanningsvelden

Het mag duidelijk zijn: de jeugdhulp handelt in omstandigheden die voortdurend een beroep doen op oordeelskracht. We herkennen terugkerende spanningen die richting geven aan keuzes in het dagelijkse handelen, in de organisatie van het werk en in de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de sector.

Deze spanningsvelden zijn niet zozeer problemen om op te lossen, maar blijvende realiteiten waarin professionals, organisaties en de sector telkens opnieuw en vanuit meervoudige kennis, positie innemen.

Concreet kwamen tijdens de verkenning volgende spanningsvelden terug, thematisch geordend:

Relatie en leefwereld

- Controle en standaardisering <-> ontmoeting, gelijkwaardigheid, rechtvaardigheid
- Inspirerende ↔ bedreigende grote wereld tegelijk

Tijd, tempo en druk

- Afstemmen ↔ snel handelen onder casusdruk
- Snelheid van ontwikkelingen ↔ tempo en absorptievermogen van de sector

Organisatie en samenwerking

- Intersectoraal samenwerken ↔ verlies aan autonomie
- Aanbodlogica ↔ Doelgericht werken
- Schaarste en werkdruk ↔ overlap en doublures in systemen
- Ruis of ontbrekende lijnen in taal, afspraken en verwachtingen

Denken en sturing

- Complexiteit ↔ neiging tot versimpeling en bias
- Maatwerk binnen complexiteit ↔ teruggrijpen naar oude logica
- Resultaatsgericht/neoliberaal management ↔ sociaal-kritische benadering

Deze spanningen vragen om oordeelskracht, reflectie en gedeelde verantwoordelijkheid. Met andere woorden: we hebben elkaar nodig.

Uitdagingen

Dit brengt ons bij een reeks actuele uitdagingen voor de jeugdhulp, die we hierna verder toelichten. Met deze uitdagingen, raken we ook aan de visie die we als Limburgse jeugdhulp in 2020 samen verwoordden en waarmee de jeugdhulp in Limburg zich engageerde om volgende waarden uit te dragen:

- GELIJKWAARDIGHEID van de hulpvrager staat centraal: we zien de mens achter de cliënt
- SAMEN WERKEN met het NETWERK/GEZIN:
- GEZAMENLIJK ZORG DRAGEN: we dragen samen verantwoordelijkheid voor onze kinderen, jongeren, gezinnen
- RECHT OP LAAGDREMPELIGE HULP: we zijn als hulpverlening beschikbaar
- NORMALISEREN VAN HULP: we vertrekken van goed genoeg ouderschap
- TRANSPARANTIE in de hulpverlening: we zijn als hulpverlening betrouwbaar

1. Integraal denken en handelen vanuit complexiteitsbewustzijn

De uitdagingen in de jeugdhulp – het realiseren van welzijn van kinderen en jongeren - zijn meervoudig (ethisch, technologisch, juridisch, sociaal) en verweven met invloeden uit een snel evoluerende maatschappelijke context. Dit maakt de uitdagingen complex. Het zijn telkens situaties waarin de oorzaak-gevolgrelaties pas achteraf zichtbaar worden en waarin voortgang ontstaat door onderzoeken, experimenteren en leren. Om toch een gevoel van impact en beheersing te bekomen, worden deze complexe uitdagingen soms te sterk vereenvoudigd. Zo ontstaat er versnippering van zorg, aandacht en inzet.

We moeten complexe uitdagingen immers integraal en vanuit verschillende oogpunten benaderen: ethisch, praktisch, educatief, organisatorisch, technologisch, juridisch... Het is belangrijk om al deze perspectieven te verbinden en te vertrekken vanuit kruispuntdenken.

Om daar te komen, willen we werken aan omstandigheden die mensen ruimte geven om die complexiteit te erkennen, om de maatschappelijke systemen te zien die de individuele casussen beïnvloeden en die deze ruim overstijgen. Daarvoor zijn nodig: mandaat, tijd, herwaardering van meerdere vormen van kennis (theoretische kennis, praktische kennis en ervaring) en het vermogen om deze bij beslissingen in samenhang te wegen.

Tenslotte houdt dit ook een politiserende opdracht in, zodat de jeugdhulp ook kan tussenkomen op systeemniveau. De individuele verantwoordelijkheid en resultaatgericht management overheersen, terwijl er juist nood is aan een meer sociale, kritisch-emancipatorische benadering.

Wanneer oorzaken structureel zijn, is het aan ons om ook structureel te denken, te spreken en te handelen: signaleren, agenderen en partnerschappen smeden dienen tot onze opdracht te behoren.

Dit brengt ons tot een aantal vragen die op 3 niveau's kunnen gesteld worden, m.n. door medewerkers, individuele organisaties en de volledige sector jeugdhulp:

Medewerker

Generalistisch kunnen kijken en handelen: Welke routines en bevoegdheden hebben professionals nodig om steeds eerst naar leefwereld, relaties, context en krachten te kijken? Wanneer schakelen zij deskundig over naar diagnostiek of specialisme, en hoe maken ze die beslissing expliciet en toetsbaar?

Kritisch maatschappelijke reflex: Hoe brengen professionals structurele factoren systematisch in beeld binnen casussen? Op welke momenten en met welke taal benoemen zij de rol van armoede, wonen, onderwijs, migratie, gezondheid of discriminatie naast individuele patronen?

Kritisch t.a.v. modellen/tools/protocollen: Hoe beoordeelt een professional of een model in deze situatie werkelijk bijdraagt aan inzicht en handelen? Welke criteria gebruikt hij of zij om te herkennen dat een model de werkelijkheid versimpelt of blind maakt? Op welke manier krijgt praktijkwijsheid en ervaringskennis dezelfde zeggingskracht als formele kennis bij beslissingen in het werk?

Organisatie

Hertekenen generalisme–specialisme: Wanneer heeft specialisatie écht meerwaarde, en wanneer niet? Hoe maken we generalistisch werken opnieuw de norm, en hoe vereenvoudigen we onze interne logica zodat dat ook mogelijk wordt?

Structurele blik verankeren: Hoe maken we systematisch ruimte om structurele oorzaken van problemen te zien en te benoemen? Hoe versterken we onze verbindingen met huisvesting, onderwijs, welzijn en andere domeinen om structurele problemen gezamenlijk aan te pakken?
Hoe valideren en legitimeren we politiserende signalering binnen onze werking?

Sector

Systeemniveau durven aanspreken: De sector moet collectief kunnen zeggen wanneer problemen structureel zijn: niet elke vraag is zorg, niet elk risico is individueel. Dit vraagt gezamenlijke “politiserende” verantwoordelijkheid. Wat is er nodig opdat de sector deze maatschappelijke rol weer kan opnemen?

Gezamenlijke taal en kaders: Welke gedeelde begrippen en referentiepunten zijn noodzakelijk om ruis en ontbrekende lijnen te vervangen door helderheid? Hoe maakt de sector eenvoudige, minimale maar robuuste afspraken die samenwerking ondersteunen zonder nieuwe regels te stapelen?
Hoe wordt gezamenlijke coördinatie georganiseerd zodat ze richting geeft zonder te verzwaren?

2. Relationeel verbinden als basis

Wanneer is het leven goed? Onderzoek geeft aan dat verbinding voor de mens essentieel is en centraal moet staan. De mens is in essentie een relationeel wezen. Afscheiding van anderen, van de natuur en het ecosysteem heeft lijden tot gevolg; het is vanuit verbinding dat we groeien. Het is bovendien vanuit intergenerationaal samen-zijn dat ons

welbevinden toeneemt. Tegelijk zien we vandaag veel minder gedeeldheid in onze leefwereld, en veel meer georganiseerde, professionele systemen ter vervanging van de gemeenschap.

Nochtans ontstaat welzijn in de leefwereld, in de relaties van jongeren met hun gezin, en omliggende gemeenschap. Wanneer die relationele bedding verzwakt, verschuift welzijn naar professionele systemen. De systeemwereld neemt dan op wat vroeger in relaties en gemeenschappen werd gedragen, terwijl zij ondersteunend en volgend zou moeten zijn.

Een hoger aanbod aan zorgdiensten leidt tot een hogere vraag. Dat is een economische wetmatigheid. Zo kan 'het probleem' van een niet gedekte zorgvraag niet opgelost worden door de inzet van alsmaar meer zorgprofessionals. Doen we dat wel, dan dreigt een zorginfarct. Bovendien: wat is de zin van individuele 'oplossingen' voor collectieve fenomenen zoals wonen, onderwijs en armoede? Individuele oplossingen volstaan niet voor problemen die collectief van aard zijn, maar vergroten net de druk op het zorgsysteem. Om deze druk te beheersen, vergroot de druk op diagnose, als voorwaarde voor passende hulp.

Diagnostiek kan maar werken als ze vanuit een holistische benadering wordt uitgevoerd: met een focus op krachten in het individu maar zeker ook krachten in de context. Het mag niet gehanteerd worden om te klasseren, maar moet dienen om hulpverleningsaanbod aan te passen aan de ware noden die in een ecologisch systeem aanwezig zijn. Categoriserende diagnostiek is immers een concept, ontstaan om een verschijnsel dat we waarnemen te begrijpen en verklaren. Het is in die zin niet objectief, maar vertelt vooral iets over vooroordelen en waarden van de cultuur die aanleiding geeft tot dit concept.

Telkens opnieuw moeten we bronnen van veerkracht aanspreken, individueel en collectief: de kwaliteit van intermenselijke relaties, economische stabiliteit, fysieke gezondheid en een realistisch zelfbeeld. We kunnen dit doen door samen te investeren in collectieve buffers van veerkracht, in verbinding met elkaar en in vaardigheden die een gezondheidscultuur, gezondheidsgeletterdheid en zelfzorg ondersteunen.

Echte verbondenheid heeft tijd nodig en vraagt om ontmoeten. Tegelijk heeft het verwondering nodig: nieuwsgierigheid naar de ander en de wereld die je omringt. Naar een wereld die tegelijk prachtig, inspirerend en groot(s) is en tegelijk ook onveilig, onzeker en bedreigend kan zijn. Echte verbinding vraagt om veiligheid en zekerheid. Voor de jeugdhulp betekent dat tegelijk veiligheid bieden en openstaan voor diversiteit, verandering, nieuwe kennisvormen, andere perspectieven.

Dit brengt ons tot een aantal vragen die op 3 niveau's kunnen gesteld worden, m.n. door medewerkers, individuele organisaties en de volledige sector jeugdhulp:

Medewerker

Nabij en verbindend werken: Hoe borgen professionals nieuwsgierigheid, gelijkwaardigheid en afstemming als kern van hun praktijk in elk contactmoment? Welke signalen in de interactie tonen dat de relatie daadwerkelijk dragend wordt gemaakt?

Organisatie

Samenwerking over organisaties heen normaliseren: Hoe kunnen we onze autonomie relativeren zodat integraal werken mogelijk wordt? Welke vormen van gedeelde casusregie, gedeelde taal en gezamenlijke leer- en reflectieruimtes willen we structureel verankeren?

Compartimentering doorbreken: Welke muren, overdrachten en gescheiden verantwoordelijkheden kunnen we wegnemen of anders organiseren? Hoe zou dat eruit zien voor een gezin?

Sector

Herwaarderen informele netwerken en gemeenschappen: Hoe onderzoekt de sector welke rollen families, buurten, scholen, verenigingen en *peers* opnieuw kunnen opnemen? Hoe kunnen we creatiever kijken naar verantwoordelijkheden die in de leefwereld horen en kunnen opgenomen worden en welke rol we ons daarin als sector geven? Hoe ondersteunt de sector informele netwerken zonder ze te vervangen? Hoe ruim en complex denken we daarin?

3. Meer ruimte voor ont-moeten

Onze wereld wordt niet alleen meer en meer complex, de snelheid van veranderingen neemt ook toe. De druk tot snel handelen en het boeken van resultaten, doet ontmoeting, écht contact en samen betekenis geven, verdwijnen. We verliezen hierdoor afstemming en nuance. Terwijl vertragen juist belangrijker wordt, wanneer de wereld sneller draait.

Jeugdhulp biedt rustpunten en keuzeruimte: we proberen te vertragen, maken samen betekenis en stemmen tempo en vorm af op de jongere en zijn context. Vertragen betekent ook de mogelijkheid creëren om kritisch te kijken naar de systeem-, beheers- en verantwoordingslogica, en om meer te vertrekken vanuit de leefwereld en vanuit gelijkwaardigheid.

Elkaar ontmoeten zorgt voor verbinding, van mens tot mens, en van mens tot zijn omgeving. Dat mondt uit in duurzame onderlinge relaties waarbij gebouwd wordt op wat bekend en vertrouwd is, maar waarbij ook wat nieuw is toegelaten en zelfs opgezocht wordt. Ook wanneer het misschien niet gekend is of onbehagen oproept. Zo is de leefwereld van jongeren en gezinnen vaak 'onlife': digitale en fysieke ervaringen lopen in elkaar over en vormen samen één realiteit. In deze digitale tijden zetten we daarom in op online of *blended* hulpverlening.

Digitale hulpverlening zetten we in om '*unmet needs*' te beantwoorden, wanneer klassiekere ondersteuningsvormen onvoldoende toegankelijk of passend zijn. Het is dan ook geen aanbod, maar wel een middel waarbij we de reële wereld aanvullen met een virtuele. Zo erkennen we het belang van de onlife leefwereld. *Blended* werken vertrekt vanuit de mogelijkheid om verbinding te maken op een virtuele manier, ter aanvulling van een analoge aanbod. Het doel is het faciliteren van connectie, niet het verminderen van analoge connectie, of vanuit de beschikbare toepassing of technologie.

Dit brengt ons tot een aantal vragen die op 3 niveau's kunnen gesteld worden, m.n. door medewerkers, individuele organisaties en de volledige sector jeugdhulp:

Medewerker

Relationele kwaliteit bewaken: Wat hebben we nodig voor afstemming, rust en betekenisvolle ontmoeting in interacties in de leefwereld?

Organisatie

Organiseren vanuit leefwereldlogica: Hoe ontwerpen we onze processen en structuren zó dat ze vertrekken vanuit de leefwereld van jongeren en gezinnen, en niet vanuit ons bestaande aanbod? Wat betekent het concreet om context richtinggevend te maken?

Werkritme en besluitvormingsmomenten Hoe herontwerpen we processen, methodes etc, zodat vertragen/afstemmen mogelijk is?

Sector

Rustpunten en keuzemogelijkheden creëren: Hoe kan de sector jongeren en gezinnen meer tijd, keuze en ruimte geven op sleutelmomenten in hun leven? Welke vormen van ondersteuning creëren rust en samenhang in plaats van versnippering en jachtigheid? Hoe worden betekenisvolle trajecten georganiseerd die passen bij het tempo van het gezin?

4. Context scheppen voor verbonden, weerbare en kritische professionals

Meer ruimte voor ontmoeten en gelijkwaardigheid, betekent dat we een gelijk speelveld creëren voor elk unieke gezin, jongere, ouder, en situatie. Niet equality (gelijkheid) is van belang, wel equity (billijkheid, rechtvaardigheid). Dit vraagt om systemen die zich aanpassen aan de situatie, en zich per situatie ook weer aanpassen doorheen de tijd. Dit daagt medewerkers, organisaties, en systemen van organisaties uit, en vraagt naar specifieke competenties om te kunnen samenwerken in netwerken.

Gelet op deze uitdaging, en gelet op het complexiteitsbewustzijn, is de vraag of samenwerken/werken in netwerken altijd nuttig is. In sommige situaties ondersteunt samenwerking over organisaties heen het handelen, in andere situaties vergroot zij de druk, doet ze de regie vervagen of bemoeilijkt zij continuïteit voor gezinnen.

Tegen deze achtergrond werken professionals in structuren die sterk inzetten op efficiëntie en resultaatmeting. Die structuren bepalen in hoge mate hoeveel ruimte er is voor ontmoeting, reflectie en relationele kwaliteit.

Er zijn randvoorwaarden nodig zodat professionals wendbaar, kritisch en verbonden kunnen werken met jongeren, in hun organisatie en in de betrokken professionele netwerken. Er is ook een zoektocht nodig in hoe deze nood tot ontmoeten kan verzoend worden met de vraag naar effectief en efficiënt handelen.

Dit brengt ons tot een aantal vragen die op 3 niveau's kunnen gesteld worden, m.n. door medewerkers, individuele organisaties en de volledige sector jeugdhulp:

Medewerker

Grenzen en draagkracht bewaken: Individualisering en overprofessionalisering leiden tot overbelasting. Hoe maken professionals en teams zichtbaar wat binnen en buiten het mandaat van jeugdhulp valt? Welke afspraken hanteren zij om signalen doelgericht terug te leggen bij de juiste actoren en tegelijk de eigen draagkracht te bewaken?

Organisatie

Context en equitygericht ontwerp: hoe ondersteuning organiseren en processen ontwerpen die billijkheid (equity) mogelijk maken voor uiteenlopende situaties doorheen de tijd?

Sector

Nieuwe logica voor gedeelde regie: Wie draagt in deze situatie de regie, gemeten aan leefwereld-noden en continuïteit voor het gezin — en op welk moment verschuift die regie bewust? Waar bevindt beslissingsmacht zich feitelijk in dit traject, en hoe maken we die transparant en toetsbaar voor alle betrokkenen (inclusief het gezin)? Welke afspraken garanderen dat een jongere niet opnieuw moet beginnen bij een overgang tussen diensten/organisaties, en wie bewaakt die continuïteit?

5. Effectief organiseren in een complexe wereld

De voorbije decennia is niet alleen meer nadruk komen te liggen op het individu, maar werd dit individu ook een klant of cliënt. Hij kwam terecht in een consumptiemaatschappij, gericht op het gemiddelde individu als standaard. Dit leidde tot de ontwikkeling van gestandaardiseerde structuren waarbij een georganiseerd zorgaanbod de informele ondersteuning verving. Dergelijke structuren functioneren in een markteconomie op basis van standaardtransacties.

Tegelijk weten we dat het individueel proberen te beheersen van structurele problemen, ons ziek maakt. De individuele invloed is vaak beperkt, waardoor mensen telkens opnieuw botsen op wat ze niet kunnen veranderen. Denk bijvoorbeeld aan een ongezonde (sociale huur)woning en het effect op de gezondheid van de bewoners.

Het gevolg is dan ook in dat we meer moeten inzetten op bredere, holistische blik, en het complexiteitsdenken omarmen.

De complexe realiteit vraagt om flexibele zorg op maat, en zorgt voor een groeiende nood aan alternatieve perspectieven. Vandaag blijven we echter nog vaak hangen binnen de gekende logica vanuit bepaalde reguleringen en financieringsvormen, en soms ook het verlangen naar houvast. We creëren zo zelf overlap in aanbod, terwijl schaarste en werkdruk hand over hand groeit.

Proberen we deze complexiteit te vereenvoudigen door via categoriale diagnostiek een individu- en probleemgeoriënteerd specialistisch behandelingsaanbod op maat van elk kind of jongere aan te bieden, dan doen we de complexe realiteit onrecht aan. Bovendien weten we dat de snelheid van allerhande ontwikkelingen waarmee we te maken krijgen veel hoger ligt dan het tempo en aanpassingsvermogen van de jeugdhulp.

Dit alles vraagt om wendbare organisaties. De complexiteit van elke individuele situatie dwingt om te vertrekken vanuit generalisme en organisatorische vereenvoudiging zodat de nodige ondersteuning flexibel kan worden ingezet. Dat vraagt ook om dynamisch te kunnen samenwerken.

Integrale samenwerking vraagt dat we ons anders organiseren, dat organisaties deels hun autonomie loslaten en flexibel handelen rond wat een jongere nodig heeft. Dit houdt een oproep in om zorg'logica's opnieuw te ontwerpen, eerder dan te optimaliseren.

Dit brengt ons tot een aantal vragen die op 3 niveau's kunnen gesteld worden, m.n. door medewerkers, individuele organisaties en de volledige sector jeugdhulp:

Medewerker

Kritisch ten aanzien van modellen, tools en protocollen: Hoe beoordeelt een professional of een model in deze situatie werkelijk bijdraagt aan inzicht en handelen? Welke criteria gebruikt hij of zij om te herkennen dat een model de werkelijkheid versimpelt of blind maakt? Op welke manier krijgt praktijkwijsheid en ervaringskennis dezelfde zeggingskracht als formele kennis bij beslissingen in het werk?

Organisatie

Vereenvoudigen en ontschotten: Welke muren, overdrachten en gescheiden verantwoordelijkheden kunnen we wegnemen of anders organiseren? Hoe zou dat eruit zien voor een gezin?

Samenwerking normaliseren als standaardpraktijk: Hoe kunnen we onze autonomie relativeren zodat integraal werken mogelijk wordt?

Welke vormen van gedeelde casusregie, gedeelde taal en gezamenlijke leer- en reflectieruimtes willen we structureel verankeren?

Generalistisch als default, specialisme als gerichte interventie Hoe herontwerpen we onze zorglogica rond generalisme als default en specialisme als gerichte interventie?

Sector

Gezamenlijke taal en referentiekaders Hoe kunnen we een gezamenlijke taal en gedeelde referentiekaders ontwikkelen die integrale samenwerking ondersteunen en ruis, misverstanden en ontbrekende lijnen tussen actoren

verminderen? Hoe scheppen we kansen om samen maatschappij-analyse, ervaringskennis, professionele en wetenschappelijke kaders te verweven?

Afspraken over regie en gedeelde autonomie: Hoe maken we duidelijke afspraken over wie wanneer de regie neemt, zodat organisaties flexibel kunnen samenwerken rond wat een jongere of gezin op dat moment nodig heeft?

Systeemcondities: Welke voorwaarden kunnen we vormgeven op vlak van financiering, verantwoording, kwaliteit, doorlooptijden zodat maatwerk, wendbaar handelen, vertragen en afstemmen daadwerkelijk mogelijk maken?

Voorlopige versie